

(Papirusz Book Kiadó, 2022)

Élet és pályarajz

Bodza Klára 1942. március 5-én született Budapesten
Az ált. iskola elvégzését követően 1960-ban Vendéglátóipari Technikumi.
érettségit tett.

További végzettségei:

1962–1967-ig Fővárosi XIV. kerületi Állami Zeneiskola ének szak

1968 Kereskedelmi és Vendéglátóipari főiskola, Budapest

1974 Szegedi Tanárképző főiskola ének-zene szak

1995 Országos szakértői cím

2000 Országos akkreditációs szakértői cím

Munkahelyek

1960–1970 a X-XVI-XVII. kerületi Vendéglátóipari Vállalat munkatársa

1970–1980 szabadfoglalkozású énekművészként dolgozik (hazai, Kelet-és Nyugat Európában, Észak és Dél Amerikában, Japánban rendezett koncerteken.)

1973. Az Építők Vadrózsák táncegyüttesének szólistája lesz

1981–1988 a Fővárosi III. kerületi Állami Zeneiskola (később az Óbudai Népzenei Iskola) népi ének tanára

1988–2003 a Nádasy Kálmán Művészeti és Általános iskola népi énektanára (ahol 1996-tól a népzenei tanszak vezetője lesz)

2003–2009 / a váci Pikéthy Tibor Zeneművészeti Szakközépiskola népi énektanára

2007–2011 (a Pikéthy Tibor Zeneművészeti Szakközépiskolával párhuzamosan) a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem népi ének tanáraként dolgozik, ahol munkája 2011-ben megszűnik.

A felsorolt munkák mellett folyamatosan részt vesz az Országos Népdalversenyek zsűrizésében, a Hagyományok Háza népzenei tanfolyamain.

Élete utolsó fázisában a zuglói Olajág Otthonokban heti rendszerességgel énekes műhelyt vezet, jogaoktatói feladatokat lát el és koncerteket ad az ott lakók nagy örömére.

Tanítványainak sikerei

Népdalversenyeken I. díjak, kiemelt nívódíjak, kiemelt arany fokozatok.

1987 Kovács Katalin elnyeri a Népművészet ifjú Mestere címet

1989 A Tátika énekegyüttes megalakul.

1990 A Tátika énekegyüttes elnyeri a Népművészet Ifjú mestere címet.

Kiemelkedő és országosan is ismertté vált tanítványai közül néhányan: Majorosi Mariann, Navratil Andrea, Szalóki Ágnes, Sándor Ildikó, Papp Ágnes, Dobák Katalin, Vakler Anna (a tankönyvek szerzőtársa)

A művészpálya eredményei

1969 A magyar televízió első népzenei versenyén (Nyílik a rózsa) I. díjat nyer.

Ezt követően népdalénekesként tíz éven keresztül járja a világot és hirdeti a magyar népdalok semmihez sem hasonlítható szépségét.

Világjáró koncertjeinek tapasztalatait később a tanításban és tankönyveiben gyümölcsözteti.

Kitüntetései

Németh László-díj – 1998. január 22.; Életfa-díj – 2002. augusztus 20.; Eötvös

József-díj – 2007. június 1.; Magyar Arany Érdemkereszt – 2016. augusztus 2.;

Pro Cultura Újbuda – 2017. január; Martin György-díj – 2019. augusztus 20.

Az Eötvös József-díj átvétele után (2007)

MŰVEI

Magyar Népi Énekiskola: I-V. kötete (eredeti hangzó-anyag melléklettel)

Tankönyvkiadó 1992.

Magyar Művelődési Intézet 1994.

Magyar Művelődési Intézet 1999

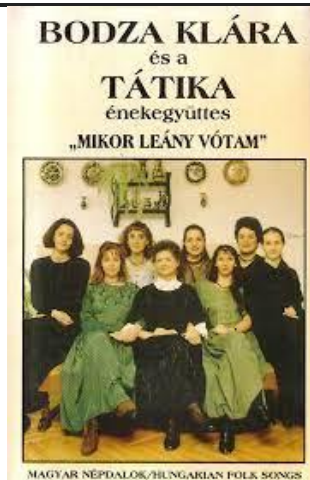

Hagyományok Háza 2005.

Hagyományok Háza: 2010

CD és DVD lemezek

Szerkesztő. Bodza Klára
(CD-ETNOFON BT 1997)

Szerkesztő: Bodza Klára, rendező: Sztanó Hédi
(DVD-ETNOFON Records 2009)

Szerkesztő: Bodza Klára, zenei rendező: Dióssy D. Ákos
(CD-DIALEKTON NÉPZENEI KIADÓ 2011)

Szerkesztő: Bodza Klára, zenei rendező: Dióssy D. Ákos
(CD-FONÓ Budai Zeneház 2014)

(Papirusz Book Kiadó, 2022)

RÉSZLETEK A KÖNYVBŐL

A mesebeli nyolcadik megszületése nem kis bonyodalmat okozott az egész családnak. Az első szomorú meglepetés az volt, hogy Klárika (mert erre a névre keresztelték) olyan születési rendellenességgel jött világra, hogy orvosai nem jósoltak neki hosszú életet. Egyedül édesanyja hitt az életben maradásában. Mélyen vallásos volt, hosszasan fohászzkodott a Szűzanyához, hogy gyermeke életben maradjon. Hál' istennek az imádságok és a gondos orvosok segítségével a kicsi leányka életben maradt.

A második bonyodalom az volt, hogy édesapja egy hordó sörben fogadott: nyolcadik gyermeke fiú lesz, mert eddig négy lánya és három fia van, s az arányosság miatt a nyolcadiknak fiúnak kell lennie! Nagy csalódást okozott Klárika az édesapjának, mert nem váltotta be hiú ábrándjait, és lány lett. Nem beszélve az anyagi kárról, vagyis az elvesztett fogadás értékéről. Később a mesebeli nyolcadik bebizonyította, hogy lány létére akár két fiút is pótol, hiszen a gyerekek közül egyedül neki sikerült országos hírvé énekesse és tanárrá válnia.

Hát így toppantam be a világba Budapesten, 1942. március 5. hajnalán. A családegyszerűen élt, sokat éhezünk, s már gyermekkorban megtanultuk, hogyan lehet éhségünket képzeletünkkel csillapítani. Édesanyánk mindig azt mondta: ha nincs a tányérban rántott csirke (mert azt szerettük a legjobban), képzeld a krumpli mellé, s máris jobban ízlik az étel. Így aztán még az egyszerű rántott leves is olyan fejedelmivé vált, mintha éppen újházi tyúkleves lett volna. A szegénység összetartott bennünket, szerettük és megvédtük egymást. Később felnőttkorban is.

Rengeteget játszottunk, és sok játékot készítettünk magunknak a ház körül, kertben, erdei sétákon talált anyagokból: szalmacsuhéból babát, gesztenyéből állatokat, gyufaszálakból várat, papírból csákót és repülőt, bogyókból

nyakláncot... Ezekkel a játékokkal közelebb jutottunk az alkotás öröméhez. Édesanyánk, mivel varrónő volt, mindenféle maradékból ruhákat varrt nekünk, apánk pedig ügyesen farigcsált, épített mindenfélét, hogy a szegénység ellenére boldogabban élhessünk.

Visszatérve a legkisebb leánykára, Klárikára, bizony igen nagy talentum szorult belé. Már kiskoromban szépen énekeltem, s amikor vasárnaponként a testvéreimmel kézen fogva mentünk a misére s bekapcsolódtunk a közös éneklésbe, az én hangom mindig kicsengett a közösségből. Így hamarosan a templomi kórusban kamatoztattam tudásomat. Már 16 évesen Schubert Ave Mariáját énekeltem esküvőkön. Ezért alkalmanként ötven forintot kaptam, amire nagyon büszke voltam, mert ez volt első zenei jövedelmem. A zene iránti fogékonyságom már hatévesen kiderült, úgyhogy apánk elővette kopott hegedűjét, és azt mondta: „No, kislányom, ha belenőtöttél, beíratunk a zeneiskolába.” Így esett, hogy Klárika a szegénység ellenére pár év múlva már az Állami Zeneiskola hegedű szakán húzta a vonóját. Éjszakánként pedig a boldogságról álmódott, ami az ő esetében egyenlő volt a bőséggel, a gazdagsággal, s csak felnőtt korában jött rá, hogy a gazdagságnál sokkal többet ér a tudás, a szorgalom, az őszinteség és a szeretet. Ezekkel a gondolatokkal született meg első írása a boldogságról.

BOLDOGSÁG

*A boldogság, ha egy mély kút lenne,
S a végtelenségig tele lenne,
Én bizony csak nagy kanállal mernék,
Tetejére tejszínhabot tennék.
De mivel hogy ilyen csoda nincs,
A boldogság a legnagyobb kincs.
Elveszteni könnyű, megszerezni nehéz,
Ne pazarold hát a sorsnak e kegyét!
Nekem is van, de csak három cseppnyi,
Legszebb csupromba akartam eltenni.
De a csupor a minap elrepedt,
S piciny boldogságom örökre elveszett.*

A test és lélek harmóniája

Hogy kerül a csizma az asztalra?

Tisztelt olvasó barátaim! Mielőtt belemerülnének az olvasásba, jogosan merül fel a kérdés, mit keresnek a „versek” és mi a szerepük az önéletrajzomban, hiszen sem író, sem költő nem

vagyok. Egyszerű a válasz. Mindenki ismeri azt a mondást, hogy minden fizikai betegség lelki eredetű! Erre a mondatra alapozva – hogy elkerüljem a fizikai megbetegedést – ezeket a lelki eredetű pozitív, negatív érzelmeket egyszerűen „kiírtam” magamból. Versekkel próbáltam egyensúlyba hozni önmagam, s ha hiszik, ha nem, olyannyira sikerült, hogy életem folyamán elkerültem a komolyabb betegségeket. Ez a szokásom már gyermekkoromban kialakult, és a mai napig működik. Így sikerült önmagamban a testi-lelki harmóniát folyamatosan megőrizni. Vagyis minden versem valamilyen eseményhez, valódi történethez, örömhöz, bánathoz, a természet szépségeire való rácsodálkozáshoz, elérhetetlen vágyaimhoz, sokszínű érzelmi hullámzásaimhoz fűződik, s villámhárító szerepet töltött be, vagyis életem részévé vált. Ezért természetesnek érzem, hogy verseim egy töredéke helyet kapjon a könyvemben.

Ezeket a gondolataimat nem is tartom és nem is nevezhetem verseknek, amit a következő néhány sorral is megerősíték:

*Verseim nem versek, csak lélekrezdülések,
Melyekért költői babér engem nem illet.*

*Legbensőbb titkaim sorokban peregnek,
S védőpajzsként őrzik érzékeny lelkemet.
Vigyázzatok rájuk, meg ne sérüljenek!*

Gyermekkor

A család legkisebb gyermekeként megvolt az az előnyöm, hogy míg a testvéreim a tananyagot magolták, én még nem jártam iskolába, de az első osztályos tananyagot annyiszor hallottam, hogy mire iskolába kerültem, már mindent kívülről fűjtam. Így aztán az osztály legszegényebb tanulója könnyedén éltanulóvá vált, annak ellenére, hogy az éhségtől többször elájult az órán. Ugyanis nemhogy uzsonnára nem telt, de az ebédet sem tudták befizetni a szüleim, s mikor ez kiderült, a tanító néni kénytelen volt megkérni a gazdagabb gyerekeket, hogy felváltva hozzanak eggyel több uzsonnát. Bizony nagyon megalázó volt ez az alamizsna, és az is, hogy a gazdagabb gyerekek drága ruhái mellett mindig toldozott-foltozott ruhákban jártam iskolába. Szinte ujjongtam az örömtől, amikor végre bevezették az iskolában a kötelező köpenyhordást, mert

így eltakarhattam szegényes ruháimat. Ebben az ínséges időben a vidéki rokonság és a náluk töltött nyári vakációk nyújtottak kis vigasztalást. A vidéki rokonok Kecskemét, Izsák és Jakabszállás környékén éltek. Nyaranként felváltva jártunk Bodza és Vincze nagyszüleinkhez vagy a kecskeméti keresztmamákhoz vakációzni, s ezek a vakációk felejthetetlen élményt adtak számunkra, már alig vártuk az iskolaév végét. Megismertük a vidéki élet szokásait, gyakran vettünk részt búcsúkon, lakodalmakon, keresztelőn, kukoricafosztáson, amelyek mély nyomot hagytak bennünk, s gyógyírként hatottak későbbi életünkre. Soha nem felejtettük el az izsáki földes „tisztaszobát”, a Vincze nagypapa tanításait, a Bodza nagymama csodálatos énekeit, a libapásztorkodást, a dinnyehűtést, s még sorolhatnám az élményeket.

Tanítás, Tátikák, tankönyvek

Ahogy már említettem, több éves színpadi munkám alatt nagy gyakorlatot szereztem az énektechnikában, ezért elhatároztam, hogy tapasztalataimat tanítás formájában átadom a következő generációnak. Így is történt. Mikor az óbudai Mókus utcában működő zeneiskola felajánlotta a tanítási lehetőségét, azonnal elvállaltam, és 1981-ben tanítani kezdtem. Ettől kezdve a tanítás is életem részévé vált. A két munka, a színpadi éneklés és a tanítás remekül kiegészítette egymást, s úgy éreztem, így vált teljessé az életem. A népdalok tanítása a hagyományőrző feladatok egyik kiemelten fontos része, mert a nótafáink lassan elfogynak, elköltöznek a földi világból. A mi feladatunk (tanár, diák), hogy apró fáklyavivőkként továbbvigyük a paraszti kultúra még meglévő értékes hagyatékát, a magyar népdalt. Addig érezhetjük magunkat igazán magyarnak, amíg él a népdal bennünk és utódainkban.

Művészpályám folytatásaként nem is találhattam volna szebb, nemesebb elfoglaltságot, mint a tanítást. Igaz, hogy az oktatói pálya nem adott igazi gazdagságot, de az a csodálatos tevékenység, ami vele járt, mindennél többet ért. Közben jöttem rá, mennyire nincs jelentősége az anyagiaknak. Amikor munkám gyümölcseként első kis „angyalkáim” – tanítványaim – csengő hanggal, átszellemült előadással megszólaltatták az általam tanított népdalokat, teljesen elérékenyültem. Ez a boldogságérzet mindvégig elkísért. Még ma is, amikor meghallom egy-egy tanítványomat énekelni, könnybe lábadt szemmel, meghatottsággal nyugtázom, hogy befektetett energiám milyen szép eredményeket hozott. A tanítás szépsége abban rejlik, hogy a tanítvány olyan, mint a bimbózó virág. Amikor rejtett tehetségét, adottságainak felismerésével, felszínre hozom – vagyis elővarázsolom az igazi hangját –, egyszerre kinyílik a

virág, és teljes pompájában elérem tárul. Ettől válik széppé ez a feladat, és szívet-lelket gyönyörködtet. Nem véletlenül mondják, hogy az éneklés gyógyító terápia. Ez valóban így van! S ha belegondolunk, hogy az énekhang, vagyis a hangszalagok működése az elhasznált levegő kifújásával jön létre, elmondhatjuk, hogy az énekművészet az emberi teremtmény egyik élő csodája. Ezért érzem azt, hogy a tanítás nemcsak nagy felelősség, de nagyon kellemes, lélekgyógyító hatású munka. Azt hiszem, én Fortuna kegyeltje vagyok, mert ez a lehetőség szinte az ölembe hullott, s végigkísérte életemet. 1981 óta működött Óbudán a

Fővárosi III. kerületi Zeneiskolában az első népzenei tanszak Béres János vezetésével. Nagy boldogságomra 1981-ben én is helyet kaptam ott, mint népi ének tanár. Az akkori tanári kar tagjai voltak: Jánosi András, ifj. Csoóri Sándor, Havasréti Pál, Lányi György, Kobzos Kiss Tamás (1986-tól), Balogh Sándor, Juhász Zoltán, Fábrián Éva, Orosz Erzsébet – a felsorolás nem teljes.

Nem volt könnyű dolgunk, mert a népzene oktatásának nem voltak kitaposott útjai. Minden tanár maga dolgozta ki és állította össze saját szakterületének tantervét, tananyagát. Egy dologban viszont teljesen egységesek voltunk: minden tanár eredeti hangzóanyagról dolgozott, és az eredeti dallamok kottalejegyzései is a tananyagba kerültek. A diákok úgy tanulták meg a dalokat, hogy eredeti felvételtől hallgatták a dallamot, miközben szemükkel kísérték a lejegyzett kottán keresztül a dallam mozgását. Ez az audiovizuális módszer. Nem volt könnyű a dallamot pontosan visszaénekelni, különösen akkor, ha a díszítménybokok öt-hat hangból álltak. Ilyenkor a felvételt egymásután többször is meg kellett hallgatni, hogy a memóriánk hitelesen rögzítse. Néha lassított formában hallgattuk egészen addig, míg tökéletesen meg nem tanultuk.

A klasszikus dalokkal összehasonlítva a népdalokat rájöttünk, hogy a lejegyzésük sokkal nehezebb, mert míg az előzőek díszítőhangjai teljesen szabályosak voltak (negyedek, nyolcadok, tizenhatodok), a népzenei díszítőhangok ritmusban és hangonként is teljesen szabálytalanul követték egymást az énekes hangulatától függően. Ezért volt nehezebb a dalokat hibátlanul lejegyezni és visszaénekelni. Egy idő után természetesen megbirkóztunk ezzel a nehézséggel is, s egyre könnyebben, tökéletesen megtanultuk a legbonyolultabb dallamokat is. Népiesen úgy is mondhatnánk: belejöttünk, mint kiskutya az ugatásba!

A népzeneoktatás mind jobban kiteljesedett, tökéletesedett, s kezdtük azt érezni, hogy már nem néznek ránk olyan gyanakvóan, lekicsinylően a klasszikus

tanárok. A népzenei tanszak a nagy érdeklődés következtében önálló iskolává nőtte ki magát, s helyet kapott Óbudán a Nagyszombat utcában. Egy év tanítás után az Óbudai Népzenei Iskola már a Fészek Klubban mutatkozott be kétórás önálló programmal. Így indult be az első népzenei iskola 1985-ben. Egyre gyakrabban jelentek meg a népzene tanárok által szerkesztett tankönyvek is, amelyek nemcsak a tanítási folyamatot könnyítették meg, hanem mind nagyobb hírnevet szereztek az iskolának. Így született első tankönyvem, a *Magyar népi énekiskola* is, amelyről később részletesen írok.

A tanítás igen nagy felelősséget és odafigyelést jelentett számomra, hiszen minden tanítvány külön egyéniség. Saját hanggi adottságait, hallását, ritmusérzékét, fogékonyságát, rátermettségét és fejlődési esélyeit figyelembe véve mindenki személyre szabott oktatási programot kapott, amire folyamatosan készültem én is, mint egy diák. Így lassan minden tanítványom a saját adottságainak megfelelő fokozatossággal fejlődött és bontakozott ki igazi tehetsége.

Munkám eredményei nyomán pár év múlva látványosan megnőttek a feladataim. Első sikereim a népdalversenyek eredményeiben mutatkoztak meg. Tanítványaim egymás után hozták a legmagasabb díjakat (I. díj, kiemelt nívódíj, arany, kiemelt arany fokozat). Kitüntetésnek éreztem, amikor Kovács Katalin tanítványom elsőként megszerezte A Népművészet Ifjú Mestere címet 1987-ben, és Kallós Zoltán, a legendás hírű erdélyi népdalgyűjtő személyesen gratulált az eredményhez. Ezután még jó néhányan elérték ezt a címet egyénileg vagy csoportosan. Ma is büszkén őrzöm az okleveleiket.

A tanítványok egymásra is pozitívan hatottak. Amikor megalakítottam első éneklő csoportomat, állandóan egymást figyelték, egyszerű természetességgel szerették volna túlszárnyalni egymást. Ennek az lett az eredménye, hogy tanultak egymástól, segítették egymást a fejlődésben, s féltékenység helyett egészséges versenyszellem alakult ki közöttük. Tudtak örülni egymás sikereinek, így hamarosan gyönyörűen együtt éneklő csoport lett belőlük, akiket bátran megszólaltathattam akár komoly szakember előtt is. Így alakult meg 1989-ben az első komoly énekegyüttesem, a Tátika, amely később csoportos kategóriában szintén elnyerte A Népművészet Ifjú Mestere címet (1990). Alapító tagjai: Biletzky Ágota, Dobák Katalin, Erdei Gabriella, Garamszegi Anett, Ilyés Kinga, Majorosi Marianna, Navratil Andrea, Péter Judit, Szeibert Andrea, Szikora Réka, Várkonyi Piroska, Zámbó Katalin.

Sok helyen felléptünk: táncszínházalkalmakon, népzenei fesztiválokon, népdalversenyeken, iskolai rendezvényeken. Egy idő után mind ismertebbé váltak a tanítványaim, sorra kaptuk a koncertfelkéréseket. Egyik ilyen önálló koncertünket a táncszínházalkalmán mutattuk be. Húsvéti műsort állítottam össze, ahol valódi locsolkodással színesítettük a műsort. Akkor már volt néhány nagyobb és ügyesebb fiútanítványom, akik néhány mázas bögrét megtöltöttek hideg vízzel, s amikor a lányok a locsolódalhoz értek, váratlanul élő virágot mártva a vízbe, alaposan meglocsolták őket. Nagy sikongás volt a színpadon, a nézők körében jót derültek. A fiúk bizony nem sajnálták a vizet, a lányok meg hősiiesen viselték a hideg vizes locsolást. A vendégek lelkes tapsal jutalmazták a produkciót. Olyan jól sikerült ez a locsolkodási forma, hogy attól kezdve minden húsvétkor így locsolkodtunk, még a zeneakadémiai tanítványaimmal is.

Amikor már hibátlanul, stílusosan, tisztán és nagyon szépen énekeltek, elhatároztam, hogy lemezfelvételt készítsünk együtt. Így született meg 1997-ben első közös lemezünk, a *Mikor leány vótam* című. Nem kis érdeklődést váltott ki a szakmában, s a bemutatót követően szinte minden nagy koncerten igényelte a hallgatóság, hogy CD-n is megkaphassa, mintegy meghosszabbítsa a koncertélményeket az otthoni lemezhallgatással. Hamarosan elfogyott az első kiadás, de nem találtam fontosnak a kiadvány sokszorosítását, mert gondolatban már újabb albumok készítését terveztem.

Az első lemez megjelenése tanítványaimnak szinte szárnyakat adott, és egyre szebben énekeltek. Ennek eredményeként rendszeres közreműködői voltunk a Budapest Sportcsarnokban megrendezett táncszínházalkalmáknak, népzenei fesztiváloknak, az ünnepekhez (húsvét, pünkösd, szüret, karácsony stb.) kapcsolódó nagy rendezvényeknek, s kezdtünk ismertté válni a szakmai körökben. Ezután már bátran bekapcsolódhattunk a népzenei pályázatokba, mert szakmai tudásunk feltételezte nyerési esélyünket. Tanítványaim tehát elindultak a „siker útján”. Életünk mozgalmassá és tartalmassá vált, nemcsak a tanítványaim, de saját személyem feladatait illetően is. Egyre több népdalcsokrot szerkesztettem szóló és csoportos fellépéseinkhez, s lassan felnőtünk a feladathoz.

Óbudáról 1988-ban Budafokra, a Nádasdy Kálmán Művészeti Zeneiskolába tettem át a székhelyem. Egyre többen jelentkeztek hozzám; később már olyan nagy létszámmal dolgoztam, hogy egy idő után több hónapot kellett várni a jelentkezőknek a felvételre a népi ének szakomra. Tanítványaim közül néhányan kiemelkedtek tudásukkal, országosan ismert énekessé váltak: Szalóki Ági,

Majorosi Mariann, Navratil Andrea, Dobák Katalin, Sándor Ildikó (néprajz- és népzene kutató), Vakler Anna (a Zeneakadémia népi ének szakirányának alapító vezetője), a Vándor Vokál együttes, a Villő együttes, a Vadvirág együttes és még sorolhatnám... Legbüszkébb mégis arra a több száz éneklő édesanyára vagyok, akiknek gyermekei már az eredeti szép népdalokon nevelkednek. A kitartó és szorgalmas munka nem volt hiábavaló.

Egy idő után úgy éreztem, sokkal többet tudok a magyar népdalok tulajdonságairól (hanghordozás, díszítések, jellemző stílusjegyek stb.), s képes vagyok a dalokat eredeti hangzásában megszólaltatni. Tanítási gyakorlatomban arra törekedtem, hogy mindezt sikeresen átadjam a tanítványaimnak. Ezzel az elhatározással folytattam a tanítást: alapfokon a Budafoki Művészeti iskolában (1988–2003), középfokon a váci Pikéthy Tibor Zeneművészet Szakközépiskolában (2003–2010) végül felsőfokon, tanításom koronájaként a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen (2010–2015).

A népdaltanítás szinte szenvedélyemmé vált, igyekeztem a tanítási módszert minél jobban tökéletesíteni. 2003-ban elindítottam egy tanfolyamot *A népi énektanítás módszere* címmel, amit az Oktatási Minisztérium akkreditált tanfolyammá nyilvánított. Ezt a kurzust először Bakó Judit tanár kollégámmal közösen dolgoztuk ki és mutattuk be az ország nagyobb városaiban, felnőtt hallgatók részére. Később, tekintettel a nagy érdeklődésre, a Hagyományok Háza felkarolta a programot, azóta rendszeresen működik évente egyszer bővített tanári létszámmal. Számomra megnyugtató, hogy „éltes” korom ellenére, még ma is részt vehetek a tanfolyam munkájában.

Visszatérek néhány mondat erejéig a tanítás kezdetére, amely Olsvai Imre „bához” kapcsolódik. Amikor Óbudán elkezdtem tanítani, arra törekedtem, hogy először a könnyebben megtanulható, kis hangterjedelmű dalokkal (gyerekdalok, szokásdalok, karikázók, párosítók stb.) kezdjem a tanítást, mert fontosnak tartottam, hogy a tanulónak már kezdetben is legyen sikerélménye. Éppen elkészültem egy sárközi karikázó dalcsokorral, amikor jelezték, hogy bemutató előadásunk lesz a Fészek Klubban, ahová meghívták az MTA Zenetudományi Intézetének (ZTI) népzene kutatóit, mondjanak véleményt a nemrég beindult népzeneiskola akkori kezdő tanárainak első munkájáról (melyet az előző oldalakban már említettem). Igyekeztünk legjobb tudásunk szerint felkészülni. Jómagam például nemcsak a karikázót, hanem az ahhoz kapcsolódó táncot is betanítottam a gyerekeknek, s nagy izgalommal vártam, mit mondanak a zenetudósok. A bemutatott énekes-táncos program végén mosolyogva odajött

gratulálni egy nagyon szimpatikus, zenetudós „bácsi”, akiről később kiderült, hogy ő Olsvai Imre; később nagyon sok jó tanácsot kaptam tőle. Ő indított el a népzenei oktatói pályámon.

Így vált rendszeressé, hogy ha tananyagra volt szükségünk, elindultunk a kis magnónkkal, s irány a ZTI! Megtanított, hogyan kell értelmezni az eredeti felvételeket, hogyan kell kiválogatni az értékesebb dalokat és kiszűrni a tanításra kevésbé alkalmasakat. Elmagyarázta – *ahogy a fenti cikkemben is elmondtam* –, hogy az idősebb énekesek felvételeinél hallható esetleges pöszeséget vagy lassabb tempót, hangmélyülést vagy hamisságot sohasem szabad egyszerűen leutánozni. Ilyenkor el kell képzelni, hogyan énekelte fiatalabb korában, s így a magunk fiatalságát hozzáadva kell megszólaltatnunk a dalt. Az ő tanácsait fokozatosan beépítettem a tanítási programomba, s tanítványaim kezdtek nagyon szépen, ugyanakkor hiteles pontossággal énekelni.

A tanítás nemcsak a hagyományápolás miatt volt fontos nekem, hanem azért is, mert nagy gyakorlatot szereztem ebben a munkában, ami arra ösztönzött, hogy tankönyv formájában összegezzem a tudásomat. Ezzel minél több tanítványhoz, tanárhoz eljuthat a tananyag, és segíthet az éneklés tökéletes elsajátításában. Terveim hamarosan valóra váltak. A ZTI-ben felkerestem dr. Paksa Katalin népzenekutatót (1944–2021), és felkértem, legyen a szerzőtársam. Tetszett neki az ötletem, s néhány hónap múlva elkészült az első kötet, amelynek a Magyar népi énekkönyv címét adtuk. Az akkori Tankönyvkiadóval kötöttünk szerződést, és 1992-ben megjelent az első kötet. A tankönyv különlegessége az volt, hogy az elméleti tartalom és a kiválasztott népdalok kottája mellett magnókazettán a dalok eredeti hangzó anyaga is kapcsolódott a könyvhöz. Mondanom sem kell, megjelenése akkora érdeklődést váltott ki, hogy folytatnunk kellett.

A következő kötet nyomtatásához, sokszorosításához és iskolai terjesztéséhez már minisztériumi segítséget is kaptunk. Két év múlva, 1994-ben megjelent a második kötet is. Az első kötet a magyar népzenei alapismeretekkel és a dialektusokkal ismertette meg a tanulókat, a második pedig az adatközlő énekesek portréját emelte ki, és az ő eredeti hanganyagaikkal lepte meg a diákokat. Természetesen a koncepció – a dalok dialektusok szerinti csoportosítása – mindegyik kötetben ugyanaz volt, csak később a következőkhöz mindig új témát választottunk, s a kiválasztott népdalok egyre nehezebbek, egyre dúsabban díszítettek voltak, hogy a tanuló egyenletes fejlődését minél jobban elősegítsék.

A harmadik kötetet, jó néhány évvel később, már nem Paksa Katalinnal, hanem egyik kiváló tanítványommal, Vakler Annával közösen szerkesztettük, mert Paksa Katalint annyira lefoglalta saját elméleti köteteinek megjelentetése, hogy a mi sorozatunknak csak a lektorálására maradt ideje. Ennek a kötetnek az elméleti része a népdal és a műdal közötti különbségekkel foglalkozik, és a zeneiskolások zenei fejlődéséhez egyfajta középiskolai tantervi vázlattal nyújt segítséget. A könyvet a Zeneakadémia egyik kiemelkedő klasszikusének-tanára, Keönch Boldizsár lektorálta, aki egyébként a Camerata Hungarica régi lemezeinek és koncertjeinek gyakori közreműködője volt.

A negyedik kötet 2005-ben jelent meg. Segítséget nyújt a népdalcsokrok szerkesztésében. Az utolsó, 2010-ben megjelent ötödik kötet a népdalok és népi hangszerek kapcsolatáról, a hangszerkíséretes csokrok szerkesztéséről szól, és behatóan foglalkozik a népi hangszerekkel. Ez a kötet Sárosi Bálint népzeneudós segítségével és lektorálásával született. Ezeket a tankönyveket is kiváló tanítványommal, Vakler Annával közösen szerkesztettük.

A tankönyvek népszerűsége nyomán a sorozat nemcsak hagyományos formában jelent meg, hanem nagy örömünkre, e-bookban az internetre is felkerült. A kiadásban és terjesztésben a Hagyományok Háza segített. Így ma már mindenhol megtalálható a *Magyar népi énekiskola*. Ebből tanulnak az alapfokú iskolákban és zeneiskolákban, a zenei középiskolákban és a Zeneakadémián is. A Hagyományok Háza szervezésében működő magyar népi ének tanfolyamon szintén ebből a könyvből készülnek fel a hallgatók. Azt hiszem, meg lehetünk elégedve a tankönyv sikerével.

Találkozásom Czidra Lászlóval

Bodza Klára és Czidra László

Világjáró koncertsorozatom fontos része volt a részvétel a müncheni olimpián. 1972-ben a párizsi Magyar Műhely vendégeként léptem fel, de onnan nem haza mentem, hanem Linz felé tartottam, mert a müncheni rádióműsor szereplőgárdája Budapestről utazva itt találkozott a művészcsoport többi tagjával – melynek én is része voltam –, hogy együtt utazzanak az olimpiai találkozóra. Éjszaka értem oda, s reggel már asztalnál ült a művészcsapat, amelyhez csatlakoznom kellett. A reggelizőasztalnál még két üres hely volt egymás mellett. Elfoglaltam az egyiket, amikor arra lettem figyelmes, hogy egy öt-hat tagú férficsoport a szabad helyekre mutogatva sugdolózik. Később kiderült, hogy a sugdolózók Zsoldos Imre fúvós együttesének tagjai voltak, akik éppen kisorsolták, ki üljön a most érkező „bombanő” mellé, aki persze én voltam! Az akkor még számomra ismeretlen Czidra László (európai hírű fafúvós művész) is épp akkor érkezett az asztalhoz, s meghallva a sorsolást, szándékosan megnyújtotta lépteit, és mellém érve udvariasan megszólalt: „Bocsánat, hölgyem, szabad ez a hely?” Mondtam, igen, mire ő diadalmasan, mosolyogva lehuppant mellém, majd visszaszólt a pórul járt zenészeknek: „Fiúk, mindenki jó nálam egy konyakra!” Ezután udvariasan bemutatkozott: „Czidra László vagyok. Örülök, hogy megismerhetem.” Beszédbe elegyedtünk, majd felajánlotta, szívesen kalauzol az olimpiai faluban. Később egy életre szóló barátságot kötöttünk. Münchenből hazatérve sokszor véletlenül összefutottunk a rádióban. Amikor meglátott, már messziről vidáman kiáltott felém: „Ki ez a jó nő? Csak nem a Bodza Klára? Elveszlek feleségül” – viccelődött velem. Pirulva válaszoltam, mivel tudtam, hogy nős ember: „A bigámiát a törvény bünteti!” Ezt a játékot többször is eljátszottuk a találkozásokon, míg egyszer a legnagyobb meglepetésemre azt mondta: „Akkor elvállok!” Egy idő óta már mindent tudtam róla, többek között azt, hogy megromlott a házassága. Egymásba szerettünk, kapcsolatunk komolyra fordult, ő valóban elvált, és egybekeltünk.

Bodza Klára és Czidra Iászló

Boldog házasságunk 22 évig, Laci haláláig tartott. Sok minden összekötött bennünket, nemcsak a szeretet, a művészpályánk is. Lacinak a Camerata Hungarica nevű régizenei együttesében szólista lettem, s az általa kiválasztott dalokat igyekeztem minél szebben elénekelni. Azt akartam, hogy elégedett legyen velem, így legnagyobb örömömmre hamarosan együtt turnéztam velük hazánk legszebb templomaiban, kastélyaiban, váraiban és külföldön, Kelet- és Nyugat-Európában, Amerikában, Japánban.

A reneszánsz koncertek mellett népzenei szakmámhoz is hű maradtam, és igen sokszor utaztam az Építők Vadrózsák Néptáncegyüttesével a népzenei fesztiválokra, találkozókra. A koncertezések mellett elkezdtem tanítani is, mindkét munkát szerettem, jól megfértek egymás mellett.

Házasságunk nem volt zökkenőmentes, de azt mondják, az igazi szerelem mindent kibír. Hát ez olyan volt! Elmesélem első összezördülésünket. A férjem nem tudta, hogy allergiás vagyok, étkezés után sorozatban elkezdek tüsszögni. Házasságunk második napján ebéd után rám tört a tüsszögés. Laci udvariasan megvárta az utolsó tüsszentést, majd felháborodva felugrott, és azt mondta: „Nahát, ez válóok!” Egymásra néztünk, és kirobbant belőlünk a nevetés. Később az én bölcs párom kitalálta, hogy ha valamilyen nézeteltérés támadt közöttünk és én ezt kicsit hangosabb szóval kommentáltam, csak ennyit mondott: “Jön a vihar, megy a vihar”! Ez a módszer egy életre bevált, én megnyugodtam, és az életünk békességben ment tovább.

Bodza Klára és Czidra László

Házasságunk vidám volt, Laci mindig megnevettetett valamivel. Senkinek nem kívánok ennél jobb, derűsebb házasságot, s ez a vidámság közös életünk végéig elkísért! Közös életünk – az időnkénti összezőrrenések ellenére – csodálatos volt, sokszor dolgoztunk külön, de még többet együtt. Emellett mindketten rendszeresen tanítottunk. Laci a Weiner Leó konzervatóriumban és a Zeneakadémián, én pedig Óbudán, Budafokon, később a váci konzervatóriumban és a legvégén a Zeneakadémián. Egyetlen közös munkahelyünk volt: a nagykovácsi zeneiskola. Ide együtt jöttünk, együtt mentünk. Mindketten alsó tagozatos gyerekeket tanítottunk, s ezt nagyon szerettünk. Csodálatos, amikor a kisgyerekek kinyílnak, mint a virágok, s egyre szebben énekelnek, muzsikálnak. Tanítás mellett igen sok filharmóniai gyermekkoncertet tartottunk.

Azt hiszem, szerencsés embernek tarthatom magam, mert azt a munkát végezhetem, amit szeretek, és még fizetést is kapok érte. A tanításnál csodálatosabb munka talán nincs is.

A fotókat az [Életút - Bodza Klára](#) c. összeállításból válogattuk a Parlando olvasói számára.